

Проблеми административног конституисања индустрије од стране државе, гдје спада организованије Министарства трговине и индустрије; Незадовољство привредника глобалном политиком државе према индустрији и Установљење Привредног савјета април 1920 — фебруар 1921. године. Посљедње поглавље првог дијела књиге носи наслов Социјално-економске одредбе Видовданског устава и њихово остваривање у периоду 1921 — 1929. године.

Други дио књиге носи општи наслов Утицај велике економске кризе на завођење дириговане привреде и почетак привредног плана у индустрији у периоду 1929 — 1934. године. Тематика под овим насловом значајки је изложена преко пет проблемских питања, и то: 1) Завођење диктатуре краља Александра и улазак Југославије у Аграрни блок „Земља у Европи“, 2) Основне карактеристике велике економске кризе у свијету и Југославији (1929—1934), 3) Од Рузвелтовог Њу-Дила до индустријског протекционизма и перспективе револуционарног изласка из кризе у Југославији, 4) Југословенска дилема: индустрија или пољопривреда и 5) Електрификација као највећи јавни рад.

Посљедња, трећа цјелина студије, поред поменутог наслова, носи општи наслов Нова економска политика Краљевине Југославије 1935—1940. Проблеми под овим општим насловом изложени су у пет тематских дјелова, и то: 1) Привредни програм владе Милана Стојадиновића (1935—1939); 2) Изградња пруге у Зеници, гдје је посебно обрађено питање однос државе према индустрији гвожђа; 3) Др-

жава интервенише у сукобу рада и капитала — колективни радни уговори у Зеници 1937—1940; 4) Остваривање државне интервенције код прераде осталих руда: бакра, алуминијума, хрома и других, изградња електричне реферије у Борском руднику 1936 — 1938, затим питање алуминијума, олова и цинка. Поглавље *Државна привредна предузећа* изложено је такође преко пет наслова: 1) Колика је била државна својина у Краљевини Југославији 1934 — 1940. године, 2) Државни рудници 3) Југочелик, 4) Шипад и 5) Војно-технички заводи.

Уз ова цјелинска и тематска излагања ауторка је дала резиме на енглеском језику, регистар личних и географских имена, што је од велике важности за сваку књигу из науке. Овој студији недостаје попис извора и литературе. Вјероватно је разлог у томе што су на крају књиге дате напомене према дјеловима књиге. Но, без обзира на то, могао се посебно дати попис извора и литературе.

Послије ових напомена као повода за расправу, што и јесте основни циљ овог нашег излагања, потребно је указати на чињеницу: књига Смиље Ђуровић заиста је научно освјежење и новина за привредну историју у југословенској историографији. Она представља новину и по теоретском и по методолошком приступу, по начину обраде изученог питања. Сви ови и други квалитети сврставају ову студију у ред научних остварења у југословенској историографији.

Јован Р. Бојовић

Мирослав Лукетић: КАЗИВАЊЕ О ПРОШЛОСТИ,

Будва, 1988

У издању Историјског архива Будва 1988. године изашла је из штампе књига дра Мирослава Лукетића *Казивање о прошлости*.

Аутор у књизи излаже материју проблематски и тематски хронолошким редом, тако да је можемо систематизовати у четири дијела,

и то: 1) Културно умјетнички споменици, 2) Писмена и материјална култура, 3) Политичка историја и 4) Периодика.

Од споменика материјалне културе Мирослав Лукетић је обрадио на основу досадашњих научних сазнања фортификацију Ђурђевац, кулу Башовића код села Буљарице недалеко од Петровца на Мору и Манастир Стањевиће.

Фортификација Ђурђевац настаја је у времену владавине Црнојевића, а њен геостратегијски положај у изучавању средњовјековног ратовања (одбране у замковима и градовима) показало је баш на примјеру ове фортификације да је вођено рачуна о многим аспектима војне вјештине.

Кула Башовића по Мирославу Лукетићу била је снажно упориште одбране од моћне османске и ратнички настројене санџак-беговске породице Бушаглија, која је скоро једно цијело стољеће организовала казнене експедиције на Црну Гору.

За духовну културу наше прошлости од наведених споменика Лукетић је највише простора посветио Манастиру Стањевићима. Овај манастир по заслуги за изградњу црногорске државности Лукетић назива другом црногорском престоницом. Но, ако се узме у обзир цјелокупан рад митрополита Петра I Петровића у Манастиру у Стањевићима, дало би му се више мјеста у историографији, а људска хуманост овај би објекат оправдала и сачувала од пропадања. Довољно је рећи да је Петар I овдје написао своја најбоља законодавна стварања (око 30 посланица), да се Доситеј Обрадовић оvdје запослио „и ччио ђаке“, и да је Вук Караџић 1835. године забиљежио културно благо у томе крају.

На крају описа ових споменика М. Лукетић даје поруке као последник духовне културе да ови историјски споменици заслужују да се обнове и њихова историја на основу архивске грађе боље проучи.

Други дио проблема који је у књизи обрађен спада у ред писмене и о писменој култури; Концепт писма бокелџских челних љу

ди „Хрватско-славонском сабору 1848. године“, богат и садржајан прилог о карактеру публицистике у Црној Гори до 1918. године и акцентима на историјском значају и улози извањаца, културне везе Црне Горе са ученим људима из Чешке, као и настанак опере „Црногорац“ у Прагу која је Црногорце приказала у правом племени том ратничком свјетлу у другој половини XIX вијека.

Мирослав Лукетић је дао занимљиве податке о могућем аутору „Новогркиње“, умјетничке репродукције коју би и најсуптилнији сликари тога времена уважили и дивили јој се. Нијесу заборављене ин „непознате фреске“ Мила Милуновића на Цетињу које свједоче да је овај врхунски умјетник и у том послу био велики. Изворе инспирације за овај подухват црпко је из манастира средњовјековне српске културе.

Трећи дио који у књизи обрађује М. Лукетић спада у групу политичке историје (Устанци, буне и Петровачка комуна). Напореда са бокешким устанком 1869. године, коме су центар биле Кривошије, одржан је у Грбљу, у Манастиру Подластва, тајни састанак на коме су најугледнији људи из Грбља, Побора, Маина и Брајића донијели одлуку о дизању устанка. Најзначајнији оружани сукоби устаника са аустроугарском војском били су у Стањевићима, Горажду, Космачу и Будви. Том приликом устаници су заузели Стањевиће, заробили постају и запленили четири топа, која су касније користили за напад на Будву.

Мирослав Лукетић је врстан познавалац историје настанка и развоја Петровачке црвене комуне 1920. године.

Четврти дио у књизи чини периодика. Обухвата све врсте листа билтена и ревија, обједињених под називом Штамп, календара, часописа, годишњака, зборника, алманаха, односно публикације које се појављују у низу, са одређеном периодичношћу излажења и нумерацијом. Периодика је по раздобљима овако приказана: до 1918. године; 1918—1941. го-

дине; 1941—1945. и 1945—1984. године. У овом дијелу књиге Мирослав Лукетић је посветио пажњу и Стјепану Митрову Љубиши (у периодичности до 1918. године). Познато је да је Љубиша од 1848. године активно учествовао у Бокељској скупштини, а као културни прегалац и врстан познавалац културе и језика приређује 1868. године прво латиничко издање „Горског вијенца“. Користећи посланички положај у бечком Царевинском вијећу, своју активност усмјерио је на очување српскохрватског језика у школи и администрацији у Далмацији, „одлучно одупирући се италијанштини“.

Од уједињења па до пропасти југословенске државе у Боки је

излазило 15 периодичних публикација, од 1941. до 1945. године 28 публикација, а од завршетка рата па закључно са 1982. годином у Боки Которској изашло је више од 30 разних периодичних публикација.

Аутор сматра да је крајње вријеме да се у библиотекама и архивима приступи систематском прикупљању и комплетирању бокешке периодике, од првих издања до данашњих дана.

Књига је значајан допринос проучавању културе Боке Которске, Будве и Паштровића од средњег вијека па до данас.

Драгослав Бојовић

XX ЗАСИЈЕДАЊЕ ЈУГОСЛОВЕНСКО-ЧЕХОСЛОВАЧКЕ КОМИСИЈЕ ЗА ИСТОРИЈУ

Као што је уобичајено, и ове године, је одржано засиједање Југословенско-чехословачке комисије за историју у Марибору од 11 до 13. октобра 1988. године. Главна тема: *Узајамни културни односи и везе између југословенских народа и Чеха и Словака у 19. вијеку и почетком нашег вијека.*

У атмосфери научног уважавања и толеранције поднесен је низ реферата који су били, како је оцењено, на вишем научном нивоу.

Чехословачки историчари су поднијели сљедећа саопштења: Владислав Шестни, *Улога културе у развоју Чешког народног покрета у другој половини 19. вијека*; Мирослав Шестак, *Улога културе у обликовању Чешке буржоаске политике у првој половини 19. вијека*; Ј. Харна, *Чешка култура и политика у вријеме првог свјетског рата*; М. Елијаш, *Улога Матице словачке у словачком народном животу и у развоју словачко-југословенских веза*; Ева Холец, *Економско просвјешћивање у периоду 1848—1918. године као дио културно-политичке снаге Словака*;

Ј. Јанек, *Лудовик Куба и његов значај у остварењу културних веза између Чеха и Југословена.*

— Од југословенских историчара саопштења су подијелили Василиј Мелик, *Културно-политички покрети код Словенаца у 19. вијеку*; Јасна Фишер, *Међусобни утицаји културно-политичких покрета радничких просвјетних друштава — посебно штампара*; Лојзе Пенич, *Борба за сјеверне границе у оквиру културно-политичких покрета*; Франце Кресал, *Уплив културно-политичких покрета на раднички покрет*;

— Даница Петровић, *О српском народном позоришту у Новом Саду и првој деценији његовог постојања и Ненад Урић, Подришка Чеха Словака Србији у првом балканском рату*;

— Хрвоје Матковић, *Обиљежја идејне и политичке оријентације Светозара Прибићевића на измаку 19. стољећа и Драгутин Павлићевић, Прилог познавању хрватско-словачких односа у другој половини 19. стољећа*;